

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
מועד הבחינה: חורף תשס"ו, 2006
מספר השאלון: 905031

מדינת ישראל
משרד החינוך התרבות והספורט

חיבור עברי

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בבחינה זו שישה נושאים (1-6).
נושאים 1-5 כוללים קטעים לקריאה,
נושא 6 כולל מובאה (ציטטה).
- עליך לכתוב חיבור (בהיקף של 2-3 עמודים) על אחד מהנושאים = 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) הקפד לציין את מספר הנושא שבחרת, ולהעתיק את כותרתו.
- (2) הקפד על כתב ברור ועל תקינות הלשון, על כתיב נכון ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כסיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

בבחינה זו שישה נושאים (1-6).
בחר באחד מהנושאים וכתוב עליו חיבור (בהיקף של 2-3 עמודים).
הקפד לציין את מספר הנושא שבחרת ולהעתיק את כותרתו.

שים לב:

נושאים 1-5 כוללים קטעים לקריאה, נושא 6 כולל מובאה.
יש לכתוב חיבור בזיקה לקטע או למובאה ועל פי ההנחיות.

נושא 1: תרבות השיח בחברה הישראלית

לחילוקי דעות בשיח הציבורי יש תפקיד חשוב בפיתוח החשיבה ובקידום רעיונות בחברה דמוקרטית, אולם פעמים רבות הם באים לידי ביטוי באלימות מילולית.
קרא את הקטע שלפניך, וכתוב מאמר. במאמך תאר את האווירה הלוחמנית המאפיינת את תרבות השיח בחברה הישראלית באמצעות דוגמאות מתחומי חיים שונים (פוליטיקה, חינוך, נהיגה וכדומה).
הסבר את הסכנות הנובעות מתרבות שיח זו, והצע דרכים להידברות בעת מחלוקת, ההולמות חברה דמוקרטית.

מעיונות להידברות

(מעובד על פי ד' טנאן, מעיונות להידברות, הוצאת "מטר", 1999)

אווירה לוחמנית מחלחלת בשנים האחרונות לשיח הציבורי, והוא הופך לשדה קרב. זוהי מגמה הקיימת בחברה המערבית כולה, ויש לה היסטוריה ארוכה ושורשים עמוקים וסבוכים. בעת האחרונה הפכה מגמה זו לקיצונית ביותר. אנו חיים באווירה של עימות בלתי פוסק, ומתקשים יותר ויותר ליישב מחלוקות ולפתור בעיות.

האווירה הלוחמנית נובעת מהאופן שבו אנו מתייחסים אל העולם ואל האנשים שבו. לעתים קרובות הנחתנו הבסיסית היא שהתנגדות היא האמצעי המתאים ליצירת קשר עם הזולת: הדרך השכיחה ביותר להציג את עמדתנו היא לפתוח בוויכוח; הדרך השכיחה ביותר לנסח פתיחה של מאמר היא לתקוף מישהו; והדרך השכיחה ביותר להראות שאתה באמת אדם חושב היא למתוח ביקורת...

בעקבות גישה זו, דימויים מלחמתיים משתלטים על השיח הציבורי ומעצבים את צורת החשיבה: כמעט כל דיון מוצג כקרב או כמשחק המסתיים בניצחון או בהפסד. אבל זו אינה הדרך היחידה – ובדרך כלל גם לא הטובה ביותר – להבין את העולם ולהתייחס אליו.

יש מצבים שבהם עימות והתנגדות חיוניים ממש כמו שיתוף פעולה והסכמה, אבל לעתים קרובות הם ורק הם משתלטים על כל דיון. דבר זה פוגע בפרט ובחברה.

נושא 2: כיצד לשמר את זכר השואה?

לפניך שני קטעים שהתפרסמו בתקשורת לאחר מותו של צייד הנאצים, שמעון ויזנטל. קרא את הקטעים, וכתוב מאמר. במאמך ציין את תרומתו של ויזנטל לשימור זכר השואה. **דון** בחשיבות של שימור זה בימינו, והצע דרכים שבהן יוכלו בני נוער במדינת ישראל לתרום בנושא זה.

קטע 1

"... כל עבודתי ב-60 השנים האחרונות נועדה להעלות מחדש שוב ושוב את זכר תקופת השואה, כדי למנוע ממדינות העולם את השכחה של הטרגדיה הנוראה הזאת. קל מאוד לשכוח, ומתפקידי היה כל השנים לא רק להזכיר את השואה עצמה, אלא גם את האופן שבו היא החלה ולרדוף את האחראים לה". לנקודה זו חשיבות רבה לנוכח ההסתה ושכחת השואה הנפוצים בעולם בימינו.

"אני שואל את עצמי כל העת", אמר ויזנטל, "מה אני יכול לעשות למען אלה שלא שרדו? התשובה שמצאתי לעצמי (ושאינה חייבת להיות התשובה של כל ניצול) היא: אני רוצה להיות זה שמדבר בשמם, אני רוצה להבטיח שזכרם של המתים יישאר חי בזיכרון".

(מתוך ריאיון עם שמעון ויזנטל באתר "עיתון תל-אביב")

קטע 2

מייסד ומנהל "מרכז שמעון ויזנטל" אמר בדברי ההספד על ויזנטל: "כאשר השואה הסתיימה בשנת 1945, וכל העולם הלך הביתה לשכוח, הוא נותר מאחור על מנת לזכור. הוא הפך לנציגם הקבוע של הקורבנות, נחוש להביא לדין את האחראים לפשע הגדול ביותר בהיסטוריה. לא הייתה אף מסיבת עיתונאים שבה הכריזו על מינויו. אף נשיא או ראש ממשלה לא מינה אותו לתפקיד. הוא פשוט לקח את זה על עצמו. הוא לקח על עצמו עבודה שאיש לא רצה בה".

(מתוך אתר YNET)

/המשך בעמוד 4/

נושא 3: מצלמות עתידניות – יתרונות וחסרונות

בקטע שלפניך מתוארות טכנולוגיות חדשניות העשויות להביא לשינוי מהפכני בחיי האדם. קרא את הקטע, וכתוב מאמר. במאמריך **הצג** את הפיתוח הטכנולוגי המתואר בקטע, **פרט** את יתרונותיו ואת חסרונותיו של פיתוח זה, **ודון** בהם.

כשהמכונה פוקחת עיניים

(מעובד על פי מאמר מאת ישראל בנימיני, **גליאון**, מרץ 2005)

כמעט בכל מקום יישוב אפשר למצוא מצלמות על כל צעד ושעל: הן מותקנות על רמזורים ברחוב, מחוברות למחשבים אישיים או מאבטחות מבני ציבור. אך מלבד כל המצלמות הגלויות לעין, מקיפות אותנו גם אינ-ספור מצלמות זעירות וניידות. מצלמות דיגיטליות הגיעו כבר למזעור המאפשר לבעליהן לשאת אותן לכל מקום, מחיריהן נוחים, והן כבר מותקנות בטלפונים סלולריים רבים.

תארו לעצמכם, למשל, מצלמה קטנה – כזו שמותקנת על מסגרת משקפיים או על כפתור בחולצה – המצלמת כל הזמן. המצלמה מחוברת למחשב קטן וחזק (על החגורה או בסוליית הנעל), המנתח כל הזמן את התמונות ומספק לבעליה מידע הנגיש רק לו. טכנולוגיות כאלו עשויות להביא לשינוי מהפכני. לדוגמה, רבים מאתנו מתקשים בזכירת פנים. נניח כי בכל פעם שאנו נתקלים באדם לא מוכר, "יבין" המחשב כי יש לשמור פרטים שונים על אדם זה בזיכרונו. מעתה, בכל פעם שנפגוש שוב אדם זה, יציג לנו המחשב את שמו, את הפעם האחרונה שבה נפגשנו ופרטים אחרים עליו שאספנו במפגשים הקודמים.

למעשה, כל דבר שתראה "המצלמה הנלבשת" יוכל להישמר כמידע, ולעבור עיבוד. אפשר יהיה לשלוף מידע זה בכל רגע. התפתחויות כאלו יהפכו כל אחד מאתנו לבעל "זיכרון אבסולוטי". למשל, אם נקלוט במצלמה תמונה של אישיות ציבורית, נוכל לשלוף לפי אותה תמונה את כל מה שפורסם על אותה אישיות ולהשתמש במידע זה על פי ראות עינינו.

לצילום תמונות באופן רצוף ופשוט ולפענוח ממוחשב שלהן יש יתרונות. עם זאת, לצד הפוטנציאל החיובי של טכנולוגיות כאלה, יש בהן גם איום על הפרטיות של בני האדם.

נושא 4: קולנוע וספרות

מאז ומתמיד רווחה הטענה כי אמנות הקולנוע היא שטחית לעומת הספרות, שהיא אמנות רצינית. קרא את הקטע שלפניך, וכתוב מאמר. במאמריך **הסבר** את הטענה המוצגת לעיל, **הבע** את עמדתך כלפיה, ו**בסס** את דברייך על קטעים מסרטים וספרים שונים.

לדעת לצפות

(מעובד על פי ה' קר, **לדעת לצפות: עיון בתכנים ובדרכי הבעה בקולנוע ובטלוויזיה**, הוצאת ת"ל, התשנ"ה)

העובדה שסרטים, כמו רומאנים, מספרים סיפור, היא שהולידה את הדעה המקובלת שלפיה הספרות ניצבת ביסודו של הקולנוע. לקולנוע ולספרות יש הרבה מהמשותף: שניהם מסוגלים להעניק משמעות, להעביר מידע, להסביר ולשכנע. אמנם שני אמצעי תקשורת אלה מטפלים בסיפורים בשפע צורות ופרטים, אך יש הבדל גדול מאוד בין ההבעה המילולית של סיפור בספר לבין ההבעה שלו בקולנוע. על ההשוואה בין שתי האמנויות כבר נכתב רבות, ומוסכם שלכל אחת מהן יש שפה משלה.

במשך רוב שנות קיומו של הקולנוע התייחסו אליו כאל אמנות פופולרית, לעומת אמנות הספרות. ייתכן כי יחס זה הושפע, בין היתר, מהבדלים במאפיינים של שתי האמנויות. לדוגמה, בשונה מן הספרות, הקולנוע הוא "אמנות מעורבת" השואלת מכל צורות האמנות האחרות: ספרות, תאטרון, ציור, מוזיקה, מחול וצילום.

/המשך בעמוד 6/

נושא 5: של מי החופים האלה בכלל?

תושבי ישראל נתקלים כיום בקושי גובר והולך למצוא חוף רחצה פתוח בלי תשלום. קרא את הקטע שלפניך, וכתוב מאמר על התופעה של סגירת חופים בפני הציבור וניצולם למטרות שונות.

במאמך **תאר** את השפעותיה החברתיות והאקולוגיות של תופעה זו, **הבע** את עמדתך בנושא, ו**נמק** אותה.

סוגרים את הים

(מעובד על פי מאמר מאת א' אלוני, **אקולוגיה, מים ואיכות הסביבה**, ספטמבר 2005)

החופים במדינת ישראל משתרעים כיום על פני כ-354 ק"מ וכוללים בין היתר את חופו של הים התיכון, המהווה את גבולה המערבי של מדינת ישראל מעזה עד ראש הנקרה, ואורכו כ-190 ק"מ, ואת חופה של הכינרת.

מי שבא לבלות על חוף הים, נתקל כיום בקושי גובר והולך למצוא חוף רחצה שהכניסה אליו חופשית. חופי הים הם אתרים עם פוטנציאל מסחרי רב, הקורץ לבעלי עסקים ולרשויות מקומיות רבות. יתר על כן, כרבע מחופי הים התיכון סגורים בגלל מתקני תשתית שנמצאים בהם ובגלל צרכים של מערכת הביטחון, וברוב חופי הרחצה האחרים הרשויות המקומיות מציבות גדרות ומחסומים כדי לגבות תשלום בכניסה. לאורך חופה של הכינרת, למשל, מצויים כיום 22 חופי רחצה שהכניסה אליהם בתשלום. נוסף להם פועלים סביב הכינרת עוד כ-50 חופים באזורים המוגדרים כאסורים לרחצה, שגם ברובם יש לשלם דמי כניסה.

בעת האחרונה אנו עדים גם לצמיחת שכונות יוקרה, יחידות נופש ומעגנים לסירות (מְרִינֹת) על רצועת החוף. לעתים החופים נסגרים גם לצורך עריכת אירועים פרטיים ופסטיבלים שונים. כל אלה גורמים להרס הקרקע והצמחייה שבחוף ולפגיעה בבעלי החיים שם.

נושא 6: חידון התנ"ך בישראל כיום

זה 42 שנה נערך חידון התנ"ך המסורתי לנוער יהודי מן הארץ ומן העולם כחלק מחגיגות יום העצמאות.

בסיום חידון התנ"ך ב-1966 אמר דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל: "זה מצעד הרוח והגבורה הרוחנית, וזה הקשר ההיסטורי של העם והנוער עם הדורות שיבואו".

כתוב מאמר על מקומו של חידון התנ"ך בתרבות הישראלית בימינו.

במאמך **דון** בעמדתו של דוד בן-גוריון, **תאר** את מעמדו של חידון התנ"ך בתרבות הישראלית העכשווית, ו**הבע** את עמדתך בנוגע להמשך קיומו של החידון.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך התרבות והספורט